PT4/ANNUAL EXAMINATION, 2022-23

SANSKRIT

Time - 3 hrs. **Class – VI (Set-B)** **M.M. – 80**

Name of the student ___________________________________ Section ____ Date - 07.02.2023 (Tuesday)

निर्देशाः –
- **सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति ।**
- **प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डक्रमानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि ।**
- **प्रश्नपत्र चतुर्भागेषु विभक्तमस्ति अतः भागानाम् उल्लेखः करणीयः ।**

खण्ड – क (अपठितावबोधनम् – 10 अंकाः)

प्र.1 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

वसन्तः ऋतुराजः भवति । चैत्रे वैशाखे च मासे वसन्तः भवति । वसन्ते द्वौ प्रमुखौ उत्सवौ भवतः । प्रथमः उत्सवः वसन्तः उत्सवः अस्ति । द्वितीयः उत्सवः होलिकोत्सवः भवति । वसन्तस्य उत्सवे तु सर्वत्र प्रमादः, हासः–परिहासः च भवति । नराः, बालाः, महिलाः कन्याः च गायन्ति इतस्ततः नृत्यन्ति । होलिकायाः उत्सवः फाल्गुनमासस्य पूर्णिमायां भवति । नराः, महिलाः, बालाः, बालिकाः वृद्धाः च सर्वे जनाः एव प्रसन्नाः भवन्ति। जनाः परस्परं रक्तचूर्णम्, पीतचूर्णम्, पाटलचूर्णम्, हरितचूर्णम् च क्षिपन्ति । सर्वे परस्परं मिलन्ति मिष्टान्नम् च खादन्ति ।

क) एकपदेन उत्तरत – **(1×4=4)**

क) ऋतुराजः कः भवति ?

ख) प्रथमः उत्सवः कः भवति ?

ग) द्वितीयः उत्सवः कः भवति ?

घ) होलिकोत्सवे जनाः किम् खादन्ति ?

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत – **(1×2=2)**

क) वसन्तस्य उत्सवे जनाः किं किं कुर्वन्ति ?

ख) होलिकोत्सवे जनाः किं कुर्वन्ति ?

ग) गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं चित्वा लिखत । **(2)**

क) ऋतुराजः वसन्तः ख) दीपावली

घ) निर्देशानुसारं उत्तरत – **(1×2=2)**

अर्थं चिनुत – क) 'हासः' । (हँसी / खेलना)

ख) मिष्टान्नम् । (गुलाबी पाउडर / मिठाई)

खण्ड – ख (रचनात्मककार्यम् – 15 अंकाः)

प्र.2 अधोलिखितं वार्तालापं मञ्जूषातः पदं चित्वा पूरयत – **(1×5=5)**

मञ्जूषा – वर्णम्, सुन्दरम्, काकः, कुक्कुटः, कृष्णम् ।

काकः – अहम् तु 'का' 'का' इति करोमि अतएव मम नाम (1)............... अस्ति ।

काकः – मम (2)............... कृष्णम् अस्ति पिकस्य वर्णम् अपि (3)............... भवति ।

पिकः – कुक्कुटः तु कुट् कुट् एव करोति अतएव वयं तम् (4)............... कथयामः ।

कुक्कुटः – न तु मम स्वरः एव सुन्दरः, न मम पिच्छम् एव (5)............... अस्ति ।

प्र.3 चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायाः शब्दानां सहायतया पञ्च संस्कृतवाक्यानि लिखत – **(2x5=10)**

मञ्जूषा –	पञ्जरे, गजौ, सिंहः, तिष्ठति, जन्तुशाला, वानराः, पश्यन्ति, भ्रमतः, चित्रकः, वृक्षे, कदलीफलम्, खादतः, एतत्, इतःततः, अपि, अस्ति, सन्ति, जनाः, चित्रम् ।

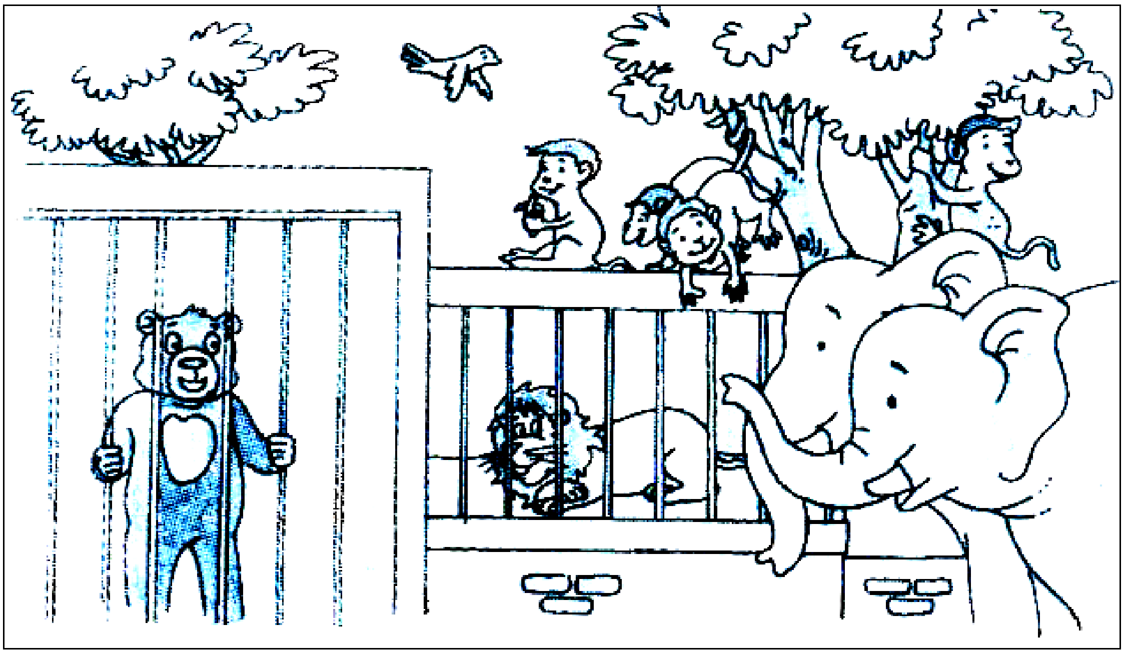

खण्ड – ग (अनुप्रयुक्तव्याकरणम् – 20 अंकाः)

प्र.4 उचितम् अव्ययं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत – **(1×5=5)**

मञ्जूषा –	**ह्यः, मिथ्या, परश्वः, मन्दम्-मन्दम्, अद्य ।**

क) सा .... हसति ।

ख) जनकः तु कदापि................. न वदति ।

ग) .... शनिवासरः अस्ति ।

घ) .... चन्द्रवासरः भविष्यति ।

ङ) .... शुक्रवासरः आसीत् ।

प्र.5 अधोलिखितवाक्यानां संस्कृतभाषायाम् अनुवादं कुरुत – **(1×5=5)**

क) वे सब दौड़ते हैं ।

ख) वह पढ़ती है ।

ग) मैं लिखता हूँ ।

घ) लता लिखती है ।

ङ) हाथी चलते हैं ।

प्र.6 शब्दरूपाणि लिखत - **(1×5=5)**

शब्द	लिंग	विभक्ति	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
तत्	पुल्लिंग	प्रथमा	सः	तौ	(1)...........
तत्	स्त्रीलिंग	द्वितीया	ताम्	ते	ताः
तत्	स्त्रीलिंग	तृतीया	तया	ताभ्याम्	(2)...........
किम्	पुल्लिंग	चतुर्थी	कस्मै	काभ्याम्	केभ्यः
किम्	पुल्लिंग	पञ्चमी	(3)...........	काभ्याम्	केभ्यः
किम्	स्त्रीलिंग	षष्ठी	कस्याः	कयोः	(4)............
किम्	नपुंसकलिंग	सप्तमी	कस्मिन्	(5)..........	केषु

प्र.7 धातुरूपाणि लिखत - **(1×5=5)**

लकार	पुरुषः	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
लट्लकार	प्रथम -	नमति	(1)............	नमन्ति
	मध्यम -	नमसि	नमथः	नमथ
	उत्तम -	(2)..........	नमावः	नमामः
लृट्लकार	पुरुषः	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
	प्रथम -	खादिष्यति	खादिष्यतः	(3)..........
	मध्यम -	खादिष्यसि	(4).........	खादिष्यथ
	उत्तम -	खादिष्यामि	खादिष्यावः	(5)..........

खण्ड - घ (पठितावबोधनम् - 35 अंकाः)

प्र.8 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

एकदा दश बालकाः स्नानाय नदीम् अगच्छन् । ते नदीजले चिरं स्नानम् अकुर्वन् । ततः ते तीर्त्वा पारं गताः । तदा तेषां नायकः अपृच्छत् - अपि सर्वे बालकाः नदीम् उत्तीर्णाः ? तदा कश्चित् बालकः अगणयत् - एकः, द्वौ, त्रयः, चत्वारः, पञ्च, षट्, सप्त, अष्टौ, नव इति । अतः ते (बालकाः) निश्चयम् अकुर्वन् - यत् दशमः नद्यां मग्नः । ते दुःखिताः तूष्णीम् अतिष्ठन्।

तदा कश्चित् पथिकः तत्र आगच्छत् । सः तान् बालकान् दुःखितान् दृष्ट्वा अपृच्छत् - बालकाः! युष्माकं दुःखस्य कारणं किम् ? बालकानां नायकः अकथयत् - 'वयं दश बालकाः स्नातुम् आगताः। इदानीं नव एव स्मः। एकः नद्यां मग्नः' इति।

प्रश्नानामुत्तराणि लिखत - **(2×5=10)**

क) बालकाः स्नानाय कुत्र अगच्छन् ?

ख) ते नदीजले चिरं किं अकुर्वन् ?

ग) तदा कः तत्र आगच्छत् ?

घ) पथिकः तान् बालकान् दुःखितान् दृष्ट्वा किम् अपृच्छत् ?

ङ) अतः ते(बालकाः) किं निश्चयम् अकुर्वन् ?

प्र.9 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत - **(1×5=5)**

क) शृगालस्य मित्रं कः आसीत् ?

ख) अस्माभिः किं वक्तव्यम् ?

ग) श्रमेण का सरसा भवति ?

घ) के वायुयानं रचयन्ति ?

ङ) अजीजः कां व्यथां श्रावयति ?

प्र.10 तृतीयाविभक्तिं प्रयुज्य वाक्यानि रचयत - **(1×5=5)**

क) सा .... जलेन मुखं प्रक्षालयति । (विमल)

ख) राघवः .... विहरति । (विमानयान)

ग) कण्ठः .... शोभते । (मौक्तिकहार)

घ) नभः .... प्रकाशते । (सूर्य)

ङ) पर्वतशिखरम् .... आकर्षकं दृश्यते । (अम्बुदमाला)

प्र.11 विलोमपदानि योजयत - **(1×5=5)**

क)	सुखदम्	शीते
ख)	जागृतस्य	विकीर्य
ग)	ग्रीष्मे	दुःखदम्
घ)	चित्वा	मूर्खः
ङ)	चतुरः	सुप्तस्य

प्र.12 पर्यायपदानि योजयत - **(1×5=5)**

क)	वैनतेयः	दिवाकरः
ख)	धरित्री	अकस्मात्
ग)	गगने	गरुडः
घ)	सूर्यः	पृथ्वी
ङ)	सहसा	आकाशे

प्र.13 मञ्जूषातः पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत - **(1×5=5)**

मञ्जूषा - अद्य, गृहीत्वा, एव, कदा, च ।

क) पुस्तकानि .... विद्यालयं गच्छ ।

ख) त्वम् .... मातुलगृहं गमिष्यसि ?

ग) बालकाः बालिकाः .... क्रीडाक्षेत्रे क्रीडन्ति ।

घ) .... रविवासरः अस्ति ।

ङ) सत्यम् .... जयते ।